

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету:

доцент, д. геогр. н. Заячук М. Д.

01 вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Вид дисципліни (за компонентом ОПШ): обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Географія

Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою: географічний

Мова навчання: українська

Чернівці, 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Економічна і соціальна географія України» складена відповідно до освітньої програми «Географія» спеціальності 014.07 «Середня освіта (Географія)», галузі знань: 01 «Освіта / Педагогіка», затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 6 від 31 травня 2021 року).

Складена на основі «Навчальної програми навчальної дисципліни «Економічна і соціальна географія України» (розробники – д. геогр. н., професор Джаман В. О., к. геогр. н., асистент Джаман Я. В.) і типової програми, затвердженої та рекомендованої МОНМСУ – Економічна і соціальна географія України, Індекс УМОУ – 0118/16.89.

Розробники програми: Джаман Василь Олексійович - професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор; Джаман Ярослав Васильович - асистент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук.

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол № 13 від “29” серпня 2023 року

Завідувач кафедри _____ Іван КОСТАЩУК

Погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія» спеціальності «Середня освіта (Географія)».

Гарант освітньо-професійної програми _____ Олександра ЧУБРЕЙ

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від “29” серпня 2023 року

Голова навчально-методичної ради факультету _____ Наталя АНДРУСЯК

© Джаман В., 2023 рік

© Джаман Я., 2023 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

Навчальна дисципліна “Економічна і соціальна географія України” належить до переліку обов’язкових навчальних дисциплін за освітнім рівнем “бакалавр”, що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти на третьому році навчання. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження своєї Батьківщини та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про суспільно-географічне положення України, її геополітичні та гео економічні вектори розвитку; природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення; сучасні проблеми і перспективи народонаселення; розвиток і розміщення провідних галузей і міжгалузевих комплексів; суспільно-географічні райони; місце України у світовій спільноті, зовнішні зв’язки України.

1.1. Мета викладання дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є глибоке і всебічне суспільно-географічне вивчення території України, сформувані цілісне світобачення про свою Батьківщину, з’ясувати місце України у світовому суспільстві.

1.2. Завдання вивчення дисципліни.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- Охарактеризувати суспільно-географічне положення України з усіма взаємозв’язками його складових та історико-географічні особливості формування території держави;
- Визначити геополітичні та гео економічні пріоритети України;
- Проаналізувати запаси природних ресурсів України з точки зору збалансованого розвитку господарства і раціонального природокористування;
- Проаналізувати динаміку чисельності, природний та механічний рух населення України, особливості його розселення та національного складу;

- Дати загальну характеристику господарства України, проаналізувати особливості його галузевої і територіальної структур, рівнів соціально-економічного розвитку регіонів;
- Проаналізувати чинники формування і функціонування, сучасний стан, територіальну організацію, проблеми та перспективи розвитку міжгалузевих комплексів України;
- Проаналізувати суспільно-географічні макрорайони України;
- Розкрити основні види зовнішніх зв'язків України та інтеграційні процеси в світосистему.

1.3. Компетенції, якими має оволодіти студент в процесі вивчення дисципліни.

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 03. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, мультикультурність у суспільстві.

ЗК 05. Здатність до генерування нових ідей (креативності), виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості.

ЗК 06. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 13. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, провадження інноваційної діяльності, здатність генерувати нові ідеї, творчо підходити до розв'язання проблем.

ЗК 15. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Фахові компетентності:

ФК 01. Здатність застосовувати базові знання для оволодіння професійно орієнтованими дисциплінами в науководослідницькій і професійній діяльності.

ФК 09. Здатність навчити аналізувати географічні об'єкти й процеси як антропогенного, так і природного походження, з погляду фундаментальних принципів і знань природничих наук.

ФК 11. Здатність встановлювати закономірності розміщення, руху, структури, територіальної організації населення та господарства, просторових процесів та форм організації життя людей на глобальному, регіональному на національному рівнях.

ФК 12. Здатність навчити застосовувати географічні знання при вивченні світу, регіону, країни, своєї місцевої, володіння інструментарієм краєзнавчих досліджень.

Програмні результати навчання:

ПРН 01. Знати основи психології, педагогіки, методики викладання а також фундаментальних і прикладних наук, необхідних для досягнення результатів навчання.

ПРН 05. Знання основних принципів і положень географічної науки та їх використання у професійній педагогічній діяльності.

ПРН 12. Здатність застосувати знання основних правил організації польових та камеральних досліджень у педагогічній діяльності та позакласній і позашкільній роботі.

ПРН 15. Здатність до творчого пошуку, компетентного розкриття сутності нових тенденцій розвитку світового господарства, розв'язання суспільно-географічних проблем.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

Знати:

- основні риси і особливості суспільно-географічного положення України, її геополітичні та гео економічні вектори;
- зміст, сучасний стан та регіональні особливості демографічних, розселенських, міграційних та етнічних процесів в Україні;
- особливості господарського освоєння території України;
- основні риси господарства України: сучасний стан, особливості його галузевої й територіальної структури, рівні регіональної економічної та соціальної безпеки;
- закономірності розміщення, географію та сучасний стан розвитку різних галузей виробничої та соціальної сфер;
- особливості та проблеми економічного і соціального становища, а також перспективи розвитку суспільно-географічних макрорайонів України;
- основні напрями та риси різних видів зовнішніх зв'язків України, інтеграційні процеси в світосистемі.

Вміти:

- давати оцінку суспільно-географічного положення території;
- давати соціально-економічну оцінку природних умов і запасів природних ресурсів з метою збалансованого розвитку держави і раціонального природокористування;
- аналізувати демографічні, розселенські, міграційні та етнічні процеси в їх взаємозв'язку;
- аналізувати компонентну і територіальну структуру галузевих і міжгалузевих комплексів;
- здійснювати комплексний суспільно-географічний аналіз макрорайонів та визначати проблеми і перспективи їх розвитку;
- означити основні напрями розвитку України в міжнародному просторі.

**2. СТРУКТУРА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ, НАВЧАЛЬНИХ
ЕЛЕМЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА
ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ» ТА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ
СТУДЕНТА.**

2.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни - Економічна і соціальна географія України												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3	6	5	150	2	30	30	-	-	90	-	іспит
Заочна	3	6	5	150	2	8	8	-	-	134	-	іспит

2.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Територія. Українські економіко-географи і географічні дослідження. Природно-ресурсний потенціал. Населення і системи розселення.												
Тема 1. Вступ. Основи соціально-економічної географії України.	7	2				5	11	1					10
Тема 2. Політико-географічні риси України.	7	2				5	11	1					10
Тема 3. Природно-ресурсний потенціал України.	15	4	6			5	16		2				14
Тема 4. Демо- і етногеографія України. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-української війни.	22	4	8			10	17	1	2				14

Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів.												
Тема 5. Історія розвитку господарського комплексу України. Україна як донор економічного розвитку СРСР та Росії.	7	2				5	5	1				4
Разом за ЗМ1	58	14	14			30	60	4	4			52
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Економічна географія України. Соціальна географія України. Соціально-економічне районування. Зовнішні зв'язки.											
Тема 6. Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.	8	2	2			4	6	1				5
Тема 7. Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.	14	4	4			6	15	1	2			12
Тема 8. Вторинний сектор економіки. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і харчова промисловість.	18	4	6			8	19	1	2			16

Тема 9. Третинний сектор економіки. Соціальна географія України.	6	2			4	5					5
Тема 10. Територіальна організація господарського комплексу і основи соціально-економічного районування. Характеристика соціально-економічних районів України.	10	2	2		6	11	1				10
Тема 11. Міжнародні економічні зв'язки України.	6	2	2		2	4					4
Разом за ЗМ 2	62	16	16		30	60	4	4			52
Усього годин	120	30	30		60	120	8	8			104

2.3. Темі практичних занять:

№	Назва теми	Годин / балів
1	Природно-ресурсний потенціал території – основа розвитку господарського комплексу України та методика його вивчення у шкільному курсі географії.	6 / 8
2	Населення України та методика його вивчення у шкільному курсі географії.	8 / 10
3	Секторальна структура економіки України: динаміка структурних змін, сучасна структура та методика її вивчення у шкільному курсі географії.	2 / 3
4	Сільське господарство України та методичні підходи його вивчення у шкільному курсі географії.	4 / 5
5	Паливно-енергетичний комплекс України і методичні підходи його вивчення у шкільному курсі географії.	4 / 5
6	Металургійне виробництво в Україні та методика його вивчення у шкільному курсі географії.	2 / 3
7	Порівняльна характеристика двох соціально-економічних районів України (за вибором) і методичні підходи їх вивчення у шкільному курсі географії.	2 / 3

8	Зовнішньоекономічні зв'язки України та методика їх вивчення у шкільному курсі географії.	2 / 3
---	--	-------

3. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЇЇ ВИКОНАННЯ:

1. Визначні українські економіко-географи:
 - ✓ Павло Чубинський [4, с.19; 2, с.33],
 - ✓ Степан Рудницький [4, с.20; 2, с.34],
 - ✓ Володимир Кубійович [4, с.22; 2, с.35],
 - ✓ Костянтин Воблий [4, с.20; 2, с.34],
 - ✓ Валентин Садовський і Антін Синявський [4, с.21],
 - ✓ Олексій Діброва [4, с.23; 2, с.35].
2. Головні центри суспільно-географічної думки в Україні [4, с.24; 2, с.36].
3. Політичні партії і громадсько-політичні рухи в Україні [4, с.91].
4. Електоральна географія України [4, с.116].
5. Паливні ресурси України та методика їх вивчення у шкільному курсі географії [2, с.62].
6. Металорудні ресурси України та методика їх вивчення у шкільному курсі географії [2, с.63].
7. Структура гірничо-хімічної сировини, географія її родовищ і методика вивчення у шкільному курсі географії [2, с.66].
8. Використання та охорона земельних і водних ресурсів та методика їх вивчення у шкільному курсі географії [2, с.100].
9. Використання та охорона лісових і повітряних ресурсів та методика їх вивчення у шкільному курсі географії [2, с.102].
10. Великомасштабні територіальні природоохоронні проблеми [2, с.108].
11. Голодомор 1932-1933 років та його вплив на демографічну ситуацію в Україні і методика його вивчення у шкільному курсі географії [7, с.6].
12. Масштаби і напрямки сучасних міграційних процесів та методика їх вивчення у шкільному курсі географії [6, с.132].

- 13.Регіональні особливості демографічної ситуації в Україні та методика її вивчення у шкільному курсі географії [6,с.116] .
- 14.Східна українська діаспора [2, с.193] .
- 15.Західна українська діаспора 2, с.234] .
- 16.Функціональні типи міст і методика їх вивчення у шкільному курсі географії [8, с.78] .
- 17.Відповідність систем розселення територіальній структурі господарського комплексу і методика її вивчення у шкільному курсі географії [6, с.86].
- 18.Сучасне українське заробітчанство за кордоном [7, с.61].
- 19.Історико-географічний поділ України і суцільної української етнічної території [5, с.4].
- 20.Територіальні особливості екологічних проблем в Україні, питання охорони навколишнього середовища та методика їх вивчення у шкільному курсі географії [2, с.96].

4. ТЕМИ ІНДЗ:

1. Методика оцінювання впливу природних умов і ресурсів території на особливості розселення.
2. Регіональне розселення як функція природно-ресурсних можливостей території та методика їх вивчення у шкільному курсі географії.
3. Розвиток виробничого комплексу та його значення у формуванні розселення.
4. Системоутворююче значення соціального комплексу у формуванні розселення та методика його вивчення у шкільному курсі географії.
5. Основи суспільно-географічного районування території.
6. Державна регіональна політика України та методика її вивчення у шкільному курсі географії.
7. Особливості формування міжгалузевих комплексів та методика їх вивчення у шкільному курсі географії.

8. Особливості формування адміністративно-територіального устрою та суспільно-географічного районування.

9. Транспортний комплекс України та методика його вивчення у шкільному курсі географії.

10. Комплексна характеристика суспільно-географічного району та методика його вивчення у шкільному курсі географії:

- А) Донецького,
- Б) Придніпровського,
- В) Північно-Східного,
- Г) Столичного,
- Д) Центрального,
- Е) Карпатського,
- Є) Північно-Західного,
- Ж) Причорноморського,
- З) Подільського.

Методи навчання:
<ul style="list-style-type: none">• словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо),• практичні заняття,• наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо),• робота з книгою: навчально- методичною, науковою,• електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні),• самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

5. МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ

Перелік запитань для проведення підсумкового модульного контролю з курсу «Економічна і соціальна географія України»:

1. Розкрийте методика економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу території (суть поняття ПРП, методика оцінки).

2. Охарактеризуйте компонентну структуру ПРП України, її територіальні відміни.
3. Проаналізуйте земельні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
4. Проаналізуйте водні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
5. Проаналізуйте лісові ресурси України (методику еколого-економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
6. Проаналізуйте мінеральні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
7. Охарактеризуйте територіальну структуру мінеральних ресурсів України.
8. Проаналізуйте фауністичні та рекреаційні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
9. Охарактеризуйте суспільно-географічного положення України та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
10. Проаналізуйте паливні ресурси України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
11. Проаналізуйте металургійні ресурси України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
12. Охарактеризуйте структуру гірничо-хімічної сировини, географію її родовищ та методику вивчення у шкільному курсі географії.
13. Проаналізуйте географію родовищ будівельних матеріалів та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.

14. Проаналізуйте історико-географічний поділ України та суцільної української етнічної території.
15. Охарактеризуйте демографічну ситуацію населення України і регіональні особливості демографічних проблем та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
16. Розкрийте проблеми голодомору 1932-1933 рр. та його вплив на демографічну ситуацію в Україні.
17. Визначте функціональні типи міст України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
18. Охарактеризуйте географію зовнішніх і внутрішніх міграцій населення України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
19. Проаналізуйте статево-вікову структуру населення України, її територіальні відміни та методику вивчення у шкільному курсі географії.
20. Розкрийте динаміку чисельності населення України в ХХ ст. та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
21. Проаналізуйте територіальну структуру розселення в Україні (елементи територіальної структури, їх приклади) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
22. Охарактеризуйте географію маятникових трудових міграцій населення в Україні.
23. Розкрийте методику виділення територіальних систем міських поселень і визначення їх границь та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
24. Проаналізуйте ієрархічно-структурну типологію систем розселення з врахуванням ступеня їх сформованості і економічної бази.
25. Охарактеризуйте сільське розселення в Україні та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
26. Визначте етнічний склад населення України і географію народів.
27. Розкрийте територіальні особливості екологічних проблем в Україні і питання охорони навколишнього середовища.
28. Проаналізуйте еколого-економічні проблеми Донбасу.

29. Проаналізуйте проблеми великого Дніпра.
30. Охарактеризуйте Київську міську агломерацію.
31. Охарактеризуйте Донецько-Макіївську міську агломерацію.
32. Визначте прабатьківщину українців. Розкрийте особливості формування української народності і нації.
33. Проаналізуйте історико-етнографічне районування України та етнографічні групи українського народу.
34. Охарактеризуйте міжнаціональні відносини в Україні.
35. Охарактеризуйте географію східної української діаспори.
36. Охарактеризуйте географію західної української діаспори.
37. Проаналізуйте трудові ресурси України, територіальні особливості їх використання та методика вивчення у шкільному курсі географії.
38. Розкрийте вклад Павла Чубинського у розвиток української економічної та соціальної географії.
39. Визначте вклад Степана Рудницького у розвиток української економічної та соціальної географії.
40. Розкрийте вклад Володимира Кубійовича у розвиток української економічної та соціальної географії.
41. Визначте вклад Костянтина Воблого у розвиток української економічної та соціальної географії.
42. Розкрийте вклад Валентина Садового і Антіна Синявського у розвиток української економічної та соціальної географії.
43. Визначте вклад Олексія Діброви у розвиток української економічної та соціальної географії.
44. Охарактеризуйте головні центри суспільно-географічної думки в Україні.
45. Розкрийте особливості галузевої структури господарського комплексу України і проблеми структурних перетворень економіки та методика їх вивчення у шкільному курсі географії.

46. Проаналізуйте матеріально-технічну забезпеченість господарського комплексу України і проблеми оновлення основних промислово-виробничих фондів та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
47. Проаналізуйте проблеми забезпеченості господарського комплексу України мінерально-сировинними та іншими природними ресурсами і методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
48. Визначте сучасні проблеми розвитку господарства України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
49. Проаналізуйте географію зернового господарства України.
50. Проаналізуйте географію виробництва технічних культур.
51. Розкрийте загальну характеристику паливно-енергетичного комплексу та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
52. Дайте економіко-географічну характеристику вугільної промисловості та розкрийте методику її вивчення у шкільному курсі географії.
53. Охарактеризуйте географію нафтової і нафтопереробної промисловості та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
54. Охарактеризуйте географію газової промисловості.
55. Проаналізуйте географію електроенергетики України. Розкрийте екологічні проблеми пов'язані з розвитком електроенергетики.
56. Проаналізуйте географію чорної металургії та методику її вивчення у шкільному курсі географії.
57. Проаналізуйте географію кольорової металургії та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
58. Охарактеризуйте географію тваринництва.
59. Охарактеризуйте географію важкого машинобудування в Україні.
60. Проаналізуйте географію енергетичного машинобудування, електронної та радіотехнічної промисловості.
61. Проаналізуйте географію транспортного машинобудування в Україні.
62. Розкрийте особливості географії тракторобудування і сільськогосподарського машинобудування в Україні.

63. Проаналізуйте географію промисловості будівельних матеріалів.
64. Проаналізуйте географію текстильної промисловості України.
65. Охарактеризуйте географію швейної, шкіряної і взуттєвої промисловості України.
66. Охарактеризуйте географію лісової та деревообробної промисловості України.
67. Дайте аналіз географії целюлозно-паперової і лісохімічної промисловості України.
68. Охарактеризуйте географію цементної промисловості України.
69. Розкрийте ефективність розміщення промисловості і розвитку індустріальних комплексів.
70. Проаналізуйте територіальну структуру промисловості України та методику її вивчення у шкільному курсі географії.
71. Охарактеризуйте географію цукрової промисловості.
72. Розкрийте особливості географії м'ясної і молокопереробної промисловості.
73. Розкрийте особливості географії олійно-жирової та плодоовочеконсервної промисловості.
74. Проаналізуйте географію хімічної промисловості.
75. Охарактеризуйте приміський овочево-молочний АТК та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
76. Охарактеризуйте тваринницько-льонарсько-картоплярський (Поліський) АТК.
77. Охарактеризуйте тваринницько-бурякоцукрово-зерновий (лісостеповий) АТК.
78. Охарактеризуйте тваринницько-зерново-соняшниковий (степовий) АТК.
79. Охарактеризуйте виноградарсько-садівничо-тютюнницько-тваринницький (Кримсько-Карпатський) АТК передгірних і гірських районів.
80. Проаналізуйте зовнішні економічні зв'язки України.

81. Визначте регіональні особливості формування комплексу невиробничої сфери.
82. Проаналізуйте географію залізничного транспорту України.
83. Проаналізуйте географію річкового і морського транспорту України.
84. Проаналізуйте географію автомобільного, повітряного і трубопровідного транспорту України.
85. Охарактеризуйте Донецький соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
86. Проаналізуйте Придніпровський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
87. Охарактеризуйте Північно-Східний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
88. Проаналізуйте Столичний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
89. Охарактеризуйте Північно-Західний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
90. Проаналізуйте Карпатський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
91. Охарактеризуйте Подільський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
92. Проаналізуйте Причорноморський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.

93. Охарактеризуйте Центральний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
94. Визначте еколого-економічні проблеми розвитку хімічної промисловості України.
95. Дайте економіко-географічну характеристику м. Києва.
96. Дайте економіко-географічну характеристику м. Одеси.
97. Дайте економіко-географічну характеристику м. Львова.

6. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ І ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ.

6.1. Методи контролю.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма підсумкового контролю - іспит, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

2. Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навиків при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

3. Контроль виконання *індивідуальних завдань* здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів дослідження.

6.2. Розподіл балів, які отримують студенти.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконані ІНДЗ та контрольний модуль (іспит). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент до іспиту, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (іспит). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
T 1	2
T 2	2
T3	10
T 4	14
T 5	2
Сума	30
Змістовий модуль 2	
T 6	6
T 7	6
T 8	8

Т 9	2
Т 10	4
Т 11	4
Сума	30
Іспит	40
Всього	100

6.3. Шкала оцінювання.

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

7.1. Основна:

1. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. -376 с.
2. Заставний Ф. Д. Географія України: у 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. -472 с.
3. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – К.: Знання, 1998. -415 с.
4. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О. І. – Львів: Світ, 2000. -680 с.
5. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних і семінарських занять) / Жупанський Я., Березка І., **Джаман В.** та ін. – Тернопіль, 1998. -318 с.
6. **Джаман В.О.** Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. -392 с.

7. Заставний Ф.Д. Демографічні втрати населення України. Голодомори, війни, еміграції. – Львів: Видав. ЛНУ, 2003. -130 с.
8. Національний атлас України / Наук. ред. Л. Г. Руденко. – К.: ДНВП “Картографія”, 2007. -840 с.
9. Статистичний щорічник України за 2021 рік. (Державна служби статистики України). – Житомир: ТОВ “Бук-друк”, 2022.
10. Жупанський Я.І., **Джаман В.О.**, Сухий П.О., Круль В.П. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних та індивідуальних робіт і вказівки до їх виконання). – Чернівці: ЧДУ, 1993. – 148 с.
11. Географія України (матеріали для практичних і семінарських занять та вказівки до їх виконання) / Жупанський Я., Березка І., **Джаман В.** та ін. – Тернопіль, 1997. -403 с.
12. Географія України: Методичні та програмні матеріали з нормативних курсів і спецкурсів / Укладачі: І.С. Березка, **В.О. Джаман**, Я.І. Жупанський та ін. – Чернівці: Рута, 1997. -130 с.

7.2. Додаткова:

13. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє : доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин; [упорядн. В. Рубцов] – 3-тє вид., доп. – К. : ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248с.
14. **Джаман В. О., Джаман Я. В.** Суспільно-географічне районування як методичний підхід управління регіональним розвитком території України // Регіон – 2022: стратегія оптимального розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 листопада 2022 р.). – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – С. 27 – 29.
15. **Джаман В. О., Джаман Я. В.** Географія міграцій населення України за умов війни в 2014 – 2021 роках // Українська географія у викликах війни: Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, 08 – 09 червня 2023 р. / [За ред. І. О. Пилипенка, Д. С. Мальчикової]. – Херсон: Херсонський державний університет, 2023. – С. 7–8.

- 16.** Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міграцій населення України за умов повномасштабної війни росії проти України // Українська географія у викликах війни: Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, 08 – 09 червня 2023 р. / [За ред. І. О. Пилипенка, Д. С. Мальчикової]. – Херсон: Херсонський державний університет, 2023. – С.12-14.
- 17.** Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міжрегіональних міграцій населення України в умовах війни // Науковий вісник Чернівецького університету: серія «Географія». – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2023. – Вип. 842. – С. 83 – 94.
- 18.** Економічний словник-довідник/ За ред. С. В. Мочерного. - Київ: Феміна, 1995. - 368 с.
- 19.** Лісовський С. А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку: Монографія./ Інститут географії НАН України / Л.Г. Руденко (наук ред..) – Житомир: Полісся, 2007. – 108 с.
- 20.** Лісовський С. А. Україна як донор економічного розвитку росії та СРСР // УГЖ. – 2022. - №2. – С. 53 – 64.
- 21.** Макар Ю. І. Україна у міжнародних організаціях: навч. пос./ Ю. І. Макар. – К.: Професіонал, 2010. – 458с.
- 22.** Маруняк Є. О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
- 23.** Національні стратегії сталого розвитку. Впровадження стратегічних і скоординованих дій: виклики, підходи до інновації (на основі аналізу досвіду 19 країн). – Міжнародний інститут сталого розвитку, 2004 – 50с.
- 24.** Рудницький С. Політична географія України / Упорядник П. Штойко – «Гердан Друк», 1998. – 280с.

7.3. Інформаційні ресурси:

- a. Офіційний сайт ООН. - Режим доступу: [https : www. un/org](https://www.un.org)
- b. Представництво ООН в Україні - Режим доступу: [https : www. Un/org/ua/ua/](https://www.Un/org/ua/ua/)
- c. МЗС України - Режим доступу: [https : www/mfa/gov/ua/ mfa/ua/4130/htm](https://www/mfa/gov/ua/mfa/ua/4130/htm)

- d. Сайт інформаційного центру ЄС в інституті Європи. - Режим доступу:
https : www.edc-aes/ru/siye/ru/
- e. KOF Index of Globalization [Elektronic resource]. – Mode of access :
[http://globalization.Kof/ethz/ch](http://globalization.Kof.ethz.ch)
- f. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України :
<http://mfa.gov.ua/ua>
- g. Democracy Index [Elektronic resource]. – Mode of access :
http://en.wiki/Democracy_Index.
- h. Проект фонду «Ефективне управління» - www.feg.org.ua
- i. The Inclusive Development Index (IDI) –
www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf
- j. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
- k. ПРООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ua.undp.org/content/Ukraine/uk/home.html>.